

IN MEMORIAM

Branislav S. Đurđev

(1950–2025)

*Profesor Branislav S. Đurđev, Univerzitet u Novom Sadu,
Prirodno-matematički fakultet; Prvi predsednik Društva demografa Srbije*

„Ima li ičeg što nije demografija?“
(ZMSDN, B. Đurđev)

Sa dubokim poštovanjem i iskrenom tugom, akademska zajednica Univerziteta u Novom Sadu, Društvo demografa Srbije, kao i brojni saradnici i prijatelji, oprostili su se od prof. dr Branislava S. Đurđeva, istaknutog demografa, geografa, dugogodišnjeg univerzitetskog profesora i jednog od najznačajnijih istraživača demografskih procesa u Srbiji i regionu. Njegov naučni doprinos, pedagoški rad i intelektualno nasleđe ostavili su dubok trag u razvoju savremene demografije.

Profesor dr Branislav S. Đurđev rođen je 1950. godine u Baču. Osnovne studije geografije završio je 1974. godine na Prirodno-matematičkom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu, gde je i magistrirao 1979. i doktorirao 1986. Na kalifornijskom univerzitetu Berkli stekao je drugu magistarsku diplomu u oblasti demografije (1987), a po jedan semestar proveo je na moskovskom državnom univerzitetu, gde je izučavao ulogu stanovništva u planiranju razvoja, dok je na Katoličkom univerzitetu Leuven u Belgiji izučavao migracije. Nakon povratka sa Berklija započinje dugogodišnju, plodonosnu karijeru univerzitetskog profesora, is-

traživača i jednog od vodećih demografa u Srbiji. Na Prirodno-matematičkom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu je 1989. godine izabran za docenta, 1994. biran je u vanrednog profesora, a 1999. u redovnog profesora.

Naučni rad profesora Đurđeva obuhvatao je širok spektar tema u oblasti demografije i geografije stanovništva. U zemlji i inostranstvu objavio je oko dve stotine naučnih i stručnih radova, četiri udžbenika i nekoliko monografija. Poseban doprinos dao je u proučavanju regionalnih demografskih dispariteta u Srbiji, demografskog razvoja Vojvodine, migracija i izbegličkih kretanja, strukture domaćinstava i istorijskih porodičnih obrazaca, starenja stanovništva i metodologije demografskih istraživanja. Proučavajući regionalne aspekte demografskih promena, posebno mesto u njegovom opusu zauzimaju istraživanja regionalnih razlika u Srbiji, u kojima je ukazivao na dugoročne posledice depopulacije, diferencijacije fertiliteta i migracione tokove. Njegovi radovi o demografskom razvoju Srbije i Vojvodine, uključujući analize regionalnih

polarizacija, ostaju nezaobilazni u razumevanju savremenih populacionih procesa. Profesor Đurđev je među prvima jasno artikulisao posledice razuđenog regionalnog razvoja i ukazao na potrebu za integralnim populacionim politikama. Migraciona istraživanja, uključujući istorijske tokove, postratna izbeglička pomeranja i unutrašnje migracije u Vojvodini, predstavljaju jedan od centralnih stubova njegovog naučnog rada. Profesor Đurđev je posmatrao migracije ne samo kao statističku pojavu, već kao fenomen koji oblikuje lokalne zajednice, etničku strukturu i razvojne perspektive čitavih regiona u zemlji.

Njegov rad o tradicionalnoj zadruzi, porodičnim strukturama i razvoju domaćinstava u Vojvodini povezao je istorijske izvore (deftere, domovne protokole, matične knjige) sa savremenim demografskim metodama. Ova istraživanja, često pionirska u domaćem kontekstu, dala su duboku sliku društvenih i demografskih obrazaca u multietničkom i kulturno bogatom prostoru Vojvodine.

Analize starenja stanovništva, demografskih projekcija i posledica niskog fertiliteta bile su važne teme njegovog delovanja u poslednjim decenijama. Učestvovao je u izradi više razvojnih strategija i stručnih dokumenata, na nivou AP Vojvodine i Republike Srbije, naglašavajući potrebu da se demografska perspektiva uključi u šire javne politike.

Profesor Đurđev je tokom čitave karijere insistirao na metodološkoj preciznosti. Posebno je ukazivao na nedostatke u dostupnim demografskim podacima u Srbiji, nužnost harmonizacije izvora i potrebu za formiranjem registra stanovništva.

Profesor Đurđev je kroz višedecenijski rad bio stub obrazovanja u oblasti demografije na Univerzitetu u Novom Sadu. Predavao je brojne ključne pred-

mete, uključujući Geografiju stanovništva, Demografske modele, Istorijsku demografiju, Populacionu politiku i planiranje porodice, Uvod u naučni rad i Metodologiju naučno-istraživačkog rada. Njegovi studenti pamte ga kao strogog, ali pravednog i posvećenog pedagoga, koji je umeo da podstakne kritičko mišljenje i istraživački duh. Tokom svoje karijere bio je mentor više od 150 završnih, master i doktorskih radova. Mnogi njegovi studenti danas su uspešni naučnici, istraživači i stručnjaci u zemlji i inostranstvu, što predstavlja najlepši dokaz njegovog pedagoškog nasleđa.

Pored temeljnog i pronicljivog naučno-istraživačkog rada, profesor Đurđev je bio sekretar i glavni urednik časopisa „Agroekonomika“ (1980–1990) Instituta za ekonomiku poljoprivrede i sociologiju sela, član uredništva „Zbornika radova Instituta za geografiju“, sekretar i član uredništva „Zbornika Matice srpske za društvene nauke“, glavni urednik međunarodnog časopisa „Geographica Pannonica“ (1996–2005), član stručne redakcije Srpske enciklopedije i izdavačkog saveta časopisa „Stanovništvo“. Uređivao je pet tematskih Zbornika Matice srpske za društvene nauke (brojeve 102–103, 110–111, 121, 131 i 148).

Svoj stručni doprinos dao je i kroz brojna društvena i profesionalna angažovanja. Bio je sekretar Odeljenja društvenih nauka Matice srpske (1996–2004), član njenog upravnog odbora i član Odeljenja za društvene nauke. Bio je dugogodišnji šef katedre za društvenu geografiju na Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu (2001–2012) i prorektor za nauku i međunarodnu saradnju Univerziteta u Novom Sadu (2006–2009). Od 2012. do 2015. godine bio je direktor Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo

Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu.

Kao jedan od vodećih demografa, bio je predsednik Društva demografa Jugoslavije i prvi predsednik Društva demografa Srbije (1992–2011). Bio je član i više naučnih tela i udruženja kao što su Odbor za proučavanje stanovništva Srpske akademije nauka i umetnosti, Srpsko geografsko društvo, Populaciona asocijacija Amerike, Evropska asocijacija za populacione studije i Statističko društvo Vojvodine.

Profesor Đurđev bio je entuzijastičan, posvećen i intelektualno strog naučnik, koga su karakterisali najviši standardi ličnog i profesionalnog integriteta. Bio je jedan od pionira u jačanju međunarodne saradnje na Univerzitetu u Novom Sadu. Uspostavio je dugoročnu međunarodnu naučnu saradnju segedinskog, temišvarskog i novosadskog univerziteta na proučavanju Banata, a što je rezultovalo sa nekoliko monografija na tu temu, a nastavilo se kroz druge naučne aktivnosti. Aktivnostima koje je sprovodio tokom svog prorektorskog mandata doprineo je opštem naučnom radu i unapređenju međunarodne saradnje novosadskog univerziteta. U januaru 2007. godine u

Novom Sadu je organizovana prva svečana ceremonija za dodelu sertifikata u okviru Kampusa Evrope. Za vreme njegovog mandata na Univerzitetu u Novom Sadu otvoren je Centar za razvoj karijere i savetovanje mladih. Kao izraz zahvalnosti, u maju 2014. godine, od strane Zapadnog Univerziteta u Temišvaru, Fakulteta za hemiju, biologiju i geografiju, Departmana za geografiju, dodeljeno mu je svečano Priznanje za podsticaj, razvoj i unapređenje međunarodne saradnje između Univerziteta u Novom Sadu, Departmana za geografiju turizam i hotelijerstvo i Zapadnog Univerziteta u Temišvaru, Departmana za geografiju.

Odlazak profesora Đurđeva je tužan gubitak izuzetnog univerzitetskog profesora i naučnika, čiji je doprinos geografskoj i demografskoj zajednici nemerljiv. Ostavio je veliki trag i ne samo da će ga se svi koji su ga lično poznavali sećati sa zahvalnošću, već će ga kroz svoj naučni rad citirati i generacije geografa i demografa koje tek dolaze.

Profesor Daniela Arsenović

*Univerzitet u Novom Sadu
Prirodno-matematički fakultet*